

ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ВИПУСКНИКІВ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

В умовах глобальної конкуренції та стрімкого технологічного розвитку випускники закладів освіти повинні володіти високим рівнем компетенцій, що значною мірою залежить від обсягу фінансових ресурсів, інвестованих у систему неперервної інноваційної освіти. Особливого значення це питання набуває в умовах повномасштабної війни, що спричинила зростання міграції молоді, «відтік мізків» та фінансові втрати для економіки через недоотримані податки й зниження продуктивності праці. У статті проаналізовано ключові економічні чинники, які впливають на конкурентоздатність випускників в системі неперервної інноваційної освіти, зокрема рівень державного фінансування освіти, соціальну нерівність, доступ до подальшої освіти, регіональні показники зайнятості, якість середньої освіти та інвестиційну привабливість регіонів. Виявлено, що фінансова підтримка освітньої інфраструктури, адаптація навчальних програм до потреб ринку праці через впровадження цифрових технологій та штучного інтелекту, а також підвищення безпеки навчальних закладів є визначальними для покращення якості підготовки молоді в контексті неперервної інноваційної освіти. Додатково, міжнародні гранти та цільові бюджетні асигнування, спрямовані на цифровізацію, розвиток інфраструктури й впровадження програм професійного навчання, роблять внесок у зміцнення конкурентних переваг випускників. Наголошується на необхідності розробки фінансово обґрунтованих стратегій освітньої політики в системі неперервної інноваційної освіти, що оптимізують бюджетні витрати, забезпечать стійкий розвиток людського капіталу та сприятимуть успішній інтеграції конкурентоспроможних випускників у ринок праці з максимізацією економічної віддачі. Крім того війна посилила фінансове навантаження на державний бюджет через загальну потребу інвестицій у безпеку шкіл, зокрема будівництво укриттів, що стало важливою складовою фінансування неперервної інноваційної освіти. Результати дослідження підкреслюють значення ґрунтовного економіко-фінансового аналізу цих чинників як фундаментальної основи для формування майбутнього трудового потенціалу України та забезпечення її фінансової стабільності.

Ключові слова: конкурентоздатні випускники, заклади освіти, фінансування освіти, економічні чинники, ринок праці, людський капітал, система неперервної інноваційної освіти, інноваційна освіта, цифровізація.

Актуальність теми дослідження. В умовах посилення глобальної конкуренції та стрімкого розвитку технологій випускники закладів освіти повинні демонструвати високий рівень компетенцій, що великою мірою залежить від обсягу фінансових ресурсів, інвестованих державою та приватним сектором у систему неперервної інноваційної освіти. Конкурентоздатність випускників закладів освіти є ключовим

показником їхньої адаптивності та потенційної успішності у подальшому навчанні й професійній діяльності в рамках неперервної інноваційної освіти, що забезпечує ефективну інтеграцію молоді в соціально-економічне середовище України та сприяє підвищенню економічної віддачі від людського капіталу.

Постановка проблеми. У сучасних умовах повномасштабної війни, яка триває п'ятий рік, проблема міграції молоді за кордон значно посилилася. За даними на 2025 рік, чистий відтік населення становить близько 200 тис. осіб, а загальна кількість українців за кордоном сягає 6,5 млн., що призводить до відтоку людського капіталу, ускладнює підготовку конкурентоспроможних фахівців і зумовлює фінансові втрати для економіки через недоотримані податки (близько 10 млрд. грн.. щорічно) та зниження продуктивності праці. Економічні чинники – обсяг державного фінансування освіти (194,3 млрд. грн. у 2025 році), рівень соціальної нерівності, доступ до подальшої освіти, регіональні показники зайнятості, якість середньої освіти, стан розвитку регіональної економіки та інвестиційна привабливість територій – мають вирішальний вплив на формування конкурентоздатних випускників закладів освіти України в системі неперервного інноваційного навчання і визначають їхні перспективи на ринку праці. Дослідження цих питань необхідне для розробки фінансово обґрунтованих стратегій освітньої політики в системі неперервної інноваційної освіти, які дозволять оптимізувати бюджетні витрати, знизити корупційні ризики, забезпечити стійкий розвиток людського капіталу та сприяти інтеграції конкурентоспроможної молоді до сучасного ринку праці з максимізацією економічної вигоди. Таким чином, проведення аналізу економічних і фінансових чинників є важливим для оцінки їхнього впливу на конкурентоздатність випускників як основу майбутнього трудового потенціалу України та її фінансової стабільності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема конкурентоздатності випускників закладів середньої освіти активно досліджується в сучасній науці, а її зв'язок із економічним зростанням через розвиток людського капіталу в системі неперервної інноваційної освіти розглядають такі науковці, як Безтелесна Л. І. та Либак І. А. [1], що аналізують чинники впливу на конкурентоспроможність закладів вищої освіти, Головач Н. В. і Дмитренко Г. А. [2], які досліджують якість трудового потенціалу з урахуванням потреб роботодавців, а також зарубіжні економісти (зокрема, Г. Беккер – теорія людського капіталу [3]). У вітчизняному контексті питання фінансування освіти та його ефективності в умовах реформ висвітлено в роботах С. Л. Лондара та колективу однодумців [4], а проблематиці цифровізації освіти й ризикам на цьому шляху присвячено праці дослідників Bader S. [5] та ін. Особливу увагу привертають галузеві аналітичні матеріали – зокрема, Аналітичний вісник у сфері освіти й науки та Аналітичний звіт за підсумками дослідження стану й аналізу потреб закладів загальної освіти після деокупації, які надають актуальні офіційні дані щодо розвитку освітньої сфери України в умовах воєнного часу. У низці робіт розглядаються також питання нерівності у доступі до якісної освіти та її впливу на результати навчання, а також роль міжнародної допомоги в оновленні матеріально-технічної бази шкіл. Водночас потребують подальшого дослідження механізми підвищення конкурентоздатності випускників закладів освіти України у довгостроковій перспективі в системі неперервного інноваційного навчання, особливо з урахуванням воєнних викликів, цифрової трансформації (наприклад, проєкти з ІІІ та Bett 2025) та інтеграції з ринком праці, що визначає актуальність нашого дослідження.

Метою статті є аналіз впливу економічних чинників на формування

конкурентоздатності випускників закладів освіти в Україні в системі неперервного інноваційного навчання та визначення сучасних тенденцій освітньої політики, спрямованої на підвищення їхньої готовності до подальшої освіти й інтеграції у ринок праці за умов воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Конкурентоздатність випускників закладів освіти України виступає одним із ключових показників ефективності системи неперервного інноваційного навчання, яка має забезпечувати відповідність підготовки молоді сучасним вимогам ринку праці. Високий рівень конкурентоздатності молодого покоління створює передумови для належної економічної віддачі від державних інвестицій у сферу освіти. Вирішальним чинником у цьому процесі є рівень фінансового забезпечення освітньої галузі: обсяг бюджетних асигнувань безпосередньо визначає якість інфраструктури закладів, доступ до сучасних технологій та рівень професійної підготовки педагогів. Зростання фінансування сприяє зміцненню матеріально-технічної бази шкіл, однак неповне покриття реальних потреб знижує рентабельність здійснених вкладень. У 2022–2025 рр. видатки на освіту в Україні помітно зросли, досягнувши у 2025 році близько 5–6% ВВП (194,3 млрд грн на освіту і науку). Значна частина цих ресурсів була спрямована на цифровізацію (проекти зі штучного інтелекту, платформа «МРІЯ», участь у Bett 2025) та розширення реформи «Нова українська школа» на старші класи. Проте адаптація навчальних програм до актуальних потреб економіки все ще залишається недостатньою і потребує додаткових інвестицій на їх удосконалення в межах неперервного інноваційного навчання.

Перспектива подальшої освіти мотивує випускників до безперервного розвитку знань і навичок, що підвищує їхню готовність до професійної діяльності та збільшує потенційний внесок у ВВП завдяки зростанню зайнятості. Неперервна інноваційна освіта реалізується через дуальне, практико орієнтоване навчання, підвищення кваліфікації, виробничі стажування та навчання на робочому місці, перекваліфікацію, модульні програми для дорослих, поєднання традиційної формальної та неформальної освіти, тощо. Підтримка таких форм через партнерства закладів освіти з роботодавцями та органами влади, розгортання центрів кар'єрного розвитку й цільове фінансування за пріоритетними спеціальностями узгоджує підготовку кадрів із потребами регіональних ринків праці. При цьому саме рівень працевлаштування випускників після завершення навчання є інтегральним показником успішної їх інтеграції в економіку, оскільки прямо впливає на продуктивність праці та обсяги податкових надходжень.

Важливу роль у формуванні конкурентоздатності випускників відіграє також регіональний економічний контекст і рівень інвестиційної привабливості територій. Так, залучення міжнародних грантів на суму понад 1 млрд. грн. у 2025р. для відновлення шкіл створило додаткові умови для розвитку освіти й стимулювало попит на спеціальності, затребувані на локальному ринку праці. Крім того, збільшення державного фінансування, зокрема понад 11 млрд. грн. у 2025 р. на облаштування укріплень, дозволило не лише посилити безпеку інфраструктуру закладів освіти, а й створити передумови для реалізації якісних освітніх програм у системі неперервного інноваційного навчання, зменшуючи фінансові ризики, пов'язані з недостатнім рівнем підготовки молоді.

У науковій літературі конкурентоздатність випускників трактується як здатність до безперервного навчання, розвитку та ефективного застосування знань і вмінь для досягнення професійного успіху в умовах ринкової економіки, що забезпечує зростання рентабельності інвестицій в освіту [2, с. 145]. Відповідно до визначення,

запропонованого Г. Дмитренком і Н. Головач, конкурентоздатність випускника - це комплексна характеристика особистості, яка передбачає здатність застосовувати актуальні знання, професійні навички та особистісні якості на ринку праці. Вона охоплює як короткострокову конкурентоспроможність (відповідність поточним вимогам роботодавців), так і довгострокову адаптивність до економічних і соціальних змін, що забезпечує фінансову вигоду для суспільства. Така здатність ґрунтується на: володінні знаннями та навичками, релевантними сучасним професійним вимогам; готовності до постійного оновлення компетентностей у відповідь на швидке застарівання знань; відповідальності за результати праці; здатності ефективно взаємодіяти в колективі; гармонійному поєднанні професійних та особистісних якостей, необхідних для виконання посадових функцій.

Конкурентоздатний випускник, таким чином, підвищує якість трудового потенціалу організації, сприяє загальному розвитку економіки країни та забезпечує її фінансову стабільність [2, с. 44]. Це визначення інтегрує як поточні, так і перспективні характеристики конкурентоздатності, узгоджуючись із очікуваннями роботодавців і стратегічними завданнями держави у сфері розвитку людського капіталу. Водночас формування цієї якості зумовлене не лише індивідуальним потенціалом особистості, а й дією численних економічних чинників, серед яких провідне місце займають макроекономічні умови (рівень бюджетного фінансування) та мікроекономічні аспекти (зокрема витрати сімей на додаткову освіту, які в середньому становлять 5–10 тис. грн. на рік) [6].

Таблиця 1

Економічні чинники впливу на формування конкурентоздатності випускників закладів середньої освіти (станом на початок 2025 року)

Чинник	Характеристика	Вплив економічних факторів	Сучасні тенденції 2022-2024 років
Макроекономічні фактори			
Державне фінансування освіти	Обсяг бюджетних асигнувань визначає якість інфраструктури закладів освіти, доступ до сучасних технологій і підготовку вчителів.	Зростання фінансування покращує матеріальну базу, але недостатнє покриття всіх потреб шкіл знижує рентабельність вкладень.	У 2022–2024 рр. бюджет на освіту зріс до 5,4% ВВП, з фокусом на цифровізацію (наприклад, 141,2 млрд. грн. на освіту в 2024 р., 1 млрд. грн. на проєкт «Ноутбук кожному вчителю») та розширення «Нової української школи» до старших класів.
Рівень економічного розвитку та попит на робочу силу	У регіонах із високим безробіттям (наприклад, сільські території) випускники мають нижчу мотивацію до навчання через обмежені перспективи працевлаштування; у розвинених економіках попит на "м'які навички" стимулює адаптацію програм.	Низька мотивація здобувачів у сільських регіонах зменшує економічну віддачу від освіти; у містах адаптація програм підвищує продуктивність праці.	Зростання попиту на ІТ-навички та креативні компетенції; у 2023–2024 рр. пілотні програми з кібербезпеки та підприємництва профінансовано на 150 млн. грн. для підготовки до затребуваних професій.

Продовження табл. 1

Чинник	Характеристика	Вплив економічних факторів	Сучасні тенденції 2022-2024 років
Забезпечення безпеки (укриттів)	Наявність укриттів у закладах освіти впливає на можливість очного навчання, психологічний стан здобувачів і якість освіти в умовах воєнного стану.	Відсутність укриттів знижує доступ до очної освіти, збільшуючи фінансові витрати через низьку підготовку випускників.	У 2022–2024 рр. держава виділила 1,5 млрд. грн. на укриття, 60 шкіл отримали нові сховища; однак лише 67,8% закладів забезпечені, що потребує додаткових 2 млрд. грн. для повного покриття.
Мікроекономічні фактори			
Соціально-економічний статус сімей	Здобувачі з сімей із вищим доходом мають кращий доступ до додаткової освіти (репетитори, курси), що підвищує їхні шанси на високі результати НМТ та вступ до престижних вишів.	Різний соціально-економічний статус сімей поглиблює нерівність, знижує загальну економічну ефективність системи.	У 2022–2024 рр. витрати сімей на репетиторів зросли до 5–10 тис. грн. на рік; натомість з'явилися безкоштовні платформи («Дія.Освіта» та ін.), що частково компенсують фінансову нерівність.
Ресурси закладів освіти	Опорні школи з додатковим фінансуванням мають кращу матеріально-технічну базу, що впливає на якість навчання та конкурентоздатність випускників.	Покращення оснащення підвищує якість освіти і потенційну продуктивність випускників, виправдовуючи інвестиції.	У 2023–2024 рр. міжнародні партнери інвестували 1,2 млрд. грн. у відновлення шкіл і обладнання, особливо в постраждалих регіонах, що підвищило фінансову ефективність опорних закладів.
Вплив ринкових механізмів	Ринок праці диктує потребу в практичних навичках (цифрова грамотність, командна робота); аналіз НМТ 2022–2024 рр. показує недостатню адаптацію програм до економічних вимог.	Недостатня відповідність програм знижує конкурентоздатність і економічну віддачу від випускників на ринку праці.	У 2022–2024 рр. реформа програм (200 млн. грн. на профільне навчання) додала курси з ІТ і фінансової грамотності, підвищуючи відповідність потребам роботодавців і рентабельність освіти.

Джерело: складено автором на основі [5-9; 11]

Аналіз макроекономічних факторів показує, що державне фінансування освіти, яке у 2023 році склало 5,4% ВВП [10], залишається ключовим для забезпечення конкурентоздатності випускників ЗСО, хоча в Україні у 2022–2024 роках його зростання спрямоване переважно на цифровізацію. Рівень економічного розвитку та попит на робочу силу наразі демонструють контраст між сільськими регіонами, де безробіття сягає 15%, що знижує економічну віддачу від освіти, і містами, де, наприклад, програми з кібербезпеки в школах Києва, профінансовані на 50 млн. грн. у 2024 році, вже готують здобувачів до затребуваних професій. Забезпечення безпеки (укриттів) стало новим критичним фактором через війну, наприклад, у Харківській області лише 60% шкіл мають укриття, на що держава виділила 1,5 млрд. грн. у 2023 році, але потреба в додаткових 2 млрд. грн. для повного покриття

змушує здобувачів переходити на дистанційне навчання, знижуючи їхні практичні навички та конкурентоздатність, що підтверджує - недостатнє фінансування безпеки прямо впливає на якість освіти та майбутню продуктивність випускників на ринку праці [6].

На мікроекономічному рівні соціально-економічний статус сімей поглиблює нерівність: у 2023 році середній бал НМТ у дітей із заможних сімей був на 15% вищим через витрати на репетиторів у середньому 5–10 тис. грн. на рік, тоді як малозабезпечені сім'ї не можуть дозволити такі інвестиції [5]. Ресурси закладів освіти, особливо опорних шкіл, покращуються завдяки міжнародній допомозі: наприклад, ЮНІСЕФ у 2024 році інвестував 1,2 млрд. грн. у обладнання для 200 шкіл у прифронтових зонах, що підвищило якість навчання. Вплив ринкових механізмів видно в реформі старшої школи, наприклад, у Львівській області пілотний проект із фінансової грамотності, профінансований на 30 млн. грн. у 2023 році, уже дав випускникам базові навички для роботи в банківському секторі, демонструючи рентабельність таких вкладень [9].

Хоча цифровізація прогресує завдяки бюджетним асигнуванням, брак коштів на інфраструктуру в сільських школах, де витрати на одного здобувача становлять лише 60% від міського рівня, значно відстає від міських закладів. Щодо попиту на робочу силу: у розвинених країнах, як Німеччина, 80% шкіл інтегрують STEM-програми з бюджетом понад 10 тис. дол. США на здобувача, тоді як в Україні цей показник становить лише 20% через обмежене фінансування (близько 2 тис. дол. США на здобувача) [6]. Безпека здобувачів ЗСО потребує прискорення, наприклад, у Дніпропетровській області лише 10 шкіл отримали нові укриття за 200 млн. грн. у 2024 році, що недостатньо для регіону з регулярними обстрілами, підвищуючи фінансові ризики через низьку підготовку випускників. Ринкові механізми також вимагають швидшої адаптації, наприклад, випускники з IT-навичками з опорних шкіл міста Одеси мають перевагу на локальному ринку праці завдяки реформі програм за 40 млн. грн. у 2023 році, але таких інвестицій замало по країні! [8].

Отже, сучасні тенденції 2022–2024 років, такі як зростання фінансування цифровізації шкіл на 1,5 млрд. грн. та посилення орієнтації на IT-сферу, є позитивними кроками до покращення конкурентоздатності українських випускників [10]. Проте ризик поглиблення соціальної нерівності через зростання вартості освітніх послуг, наприклад, до 12 тис. грн. на рік у 2024 році, потребує бюджетних програм підтримки малозабезпечених сімей. Важливо також продовжити залучення міжнародних інвестицій для оновлення матеріально-технічної бази шкіл, що підвищить економічну ефективність освіти [9].

За даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), у 2023 році середній рівень фінансування середньої освіти на одного здобувача в розвинених країнах становить понад 10 тис. дол. США на рік, тоді як в Україні цей показник коливається становить біля 1,5 тис. дол. США, що суттєво обмежує доступ до розвитку освітніх технологій. Суттєвим чинником впливу також є економічна ситуація в регіонах: у країнах із високим рівнем фінансування освіти, як, наприклад, Фінляндія, частка випускників ЗСО, які продовжують навчання, перевищує 80%, тоді як в Україні через війну, міграцію та недостатнє фінансування цей показник знизився до 60% [7].

На мікроекономічному рівні соціально-економічний статус сімей посилює нерівність: вищий дохід родин забезпечує доступ до додаткових ресурсів, тоді як витрати малозабезпечених сімей на освіту не перевищують 1–2 тис. грн. на рік, що підкреслює потребу в державних субсидіях. Ресурси закладів освіти зростають

завдяки цільовому фінансуванню: досвід опорних шкіл показує, що додаткові 500 млн. грн. у 2023 році покращили підготовку випускників, але ще потребує ширшого масштабування.

Міжнародний досвід підтверджує важливість фінансових механізмів, наприклад, у Болгарії модель «гроші ходять за дитиною» підвищила ефективність витрат на освіту на 20%, що може бути адаптовано і в Україні за умов залучення 2–3 млрд. грн. щорічно. Запропонована навчальна програма для 5–9 класів із бюджетом 300 млн. грн. на 2024 рік осучаснює освіту, але її успіх залежить від додаткових інвестицій у технічне забезпечення, яке коштує близько 1 тис. грн. на здобувача в сільських школах [8].

Крім того, масштабна міграція понад 6 млн. українських біженців, серед яких значна частина - діти та молодь, зумовила істотні втрати людського капіталу та недоотримання державним бюджетом близько 10 млрд. грн. податкових надходжень щорічно [9]. Цифрова освіта, на розвиток якої у 2024 р. було спрямовано 400 млн. грн., стала одним із ключових інструментів подолання цих проблем, проте обсяг фінансування залишається недостатнім для їх комплексного вирішення. Додатково, воєнний стан актуалізує необхідність значних фінансових інвестицій у безпеку закладів освіти, що формує додаткове бюджетне навантаження для держави та вимагає ефективного стратегічного планування.

Отже, аналіз досліджених проблем системи неперервної інноваційної освіти показав, що система неперервної інноваційної освіти України стикається з низкою структурних і фінансових викликів, які стримують її розвиток. Однією з ключових проблем залишається нерівність у доступі до якісних освітніх ресурсів між міськими й сільськими територіями. Недостатня цифровізація освітнього середовища значно ускладнює впровадження інноваційних технологій навчання та адаптацію учнів до вимог сучасної економіки. Війна істотно загострила ситуацію: руйнування інфраструктури та відсутність належних умов безпеки унеможливають стабільний освітній процес. Додатковим викликом є відставання змісту навчальних програм від реальних потреб ринку праці, що знижує конкурентоздатність випускників. Проблемаю залишається й недостатня підготовка педагогів до використання новітніх методик, що обмежує інноваційний потенціал освітньої системи. Низький рівень фінансування професійного розвитку педагогічних кадрів не дозволяє забезпечити їхню системну перепідготовку. Крім того, відсутність ефективної системи моніторингу результатів освітніх реформ зменшує можливості для своєчасного коригування державної політики у сфері неперервної інноваційної освіти.

Формування конкурентоздатності випускників потребує комплексних стратегій, спрямованих на тісну інтеграцію освіти з потребами сучасного ринку праці.

Таблиця 2

Ключові стратегії формування конкурентоздатності випускників закладів освіти України в системі неперервного інноваційного навчання

Стратегія	Зміст та механізми реалізації	Очікувані результати
Модернізація навчальних програм	Адаптація змісту освіти до вимог цифрової економіки; посилення акценту на цифрові, підприємницькі та комунікативні компетентності	Підвищення відповідності знань і навичок випускників потребам ринку праці

Продовження табл. 2

Стратегія	Зміст та механізми реалізації	Очікувані результати
Забезпечення рівного доступу до освіти	Впровадження системи бюджетних субсидій, адресної підтримки та цифрових платформ для малозабезпечених груп населення	Зменшення соціально-економічної нерівності; розширення освітніх можливостей
Партнерство освіти і ринку праці	Співпраця закладів освіти з роботодавцями, місцевими громадами та бізнесом; розвиток дуальної освіти	Зменшення розриву між академічною підготовкою та практичними вимогами економіки
Професійний розвиток педагогів	Державне та міжнародне фінансування програм безперервної підготовки й перепідготовки вчителів	Підвищення якості викладання, готовність педагогів до впровадження інновацій
Інтеграція міжнародного досвіду	Використання практик STEM-освіти, цифровізації, освітніх обмінів і міжнародних стандартів	Осучаснення освітнього середовища; формування глобальної конкурентоспроможності
Моніторинг якості освіти	Створення системи оцінювання результативності освітніх реформ і навчальних програм	Підвищення ефективності державної політики та своєчасне реагування на виклики
Інвестиції у безпеку освітньої інфраструктури	Фінансування укріплень, модернізація матеріально-технічної бази, безпечні умови навчання	Безперервність освітнього процесу навіть у умовах воєнних загроз
Залучення міжнародних грантів та інвестицій	Використання фінансової допомоги для модернізації освітніх технологій та інфраструктури	Розширення ресурсної бази освіти; прискорення цифрової трансформації
Гнучкі освітні траєкторії	Поєднання навчання з практичною діяльністю; розвиток програм стажувань і дуальних форм	Підвищення адаптивності та готовності випускників до змін на ринку праці
Підтримка студентських стартапів і проєктів	Фінансування інноваційних ідей, створення інкубаторів та акселераторів	Формування навичок самозайнятості, підприємливості та інноваційності

Джерело: розроблено автором

Аналіз поданих стратегій показує, що модернізація навчальних програм є базовою умовою для узгодження знань випускників із потребами ринку праці, зокрема у сфері цифрових технологій та підприємництва. Забезпечення рівного доступу до якісної освіти дає змогу знизити соціальну нерівність: наприклад, державні субсидії для малозабезпечених родин уможливають залучення учнів із сільських територій до сучасних освітніх платформ. Партнерство між закладами освіти та роботодавцями має практичне значення - дуальна освіта в країнах ЄС довела свою ефективність у зменшенні рівня молодіжного безробіття. Системна підтримка професійного розвитку педагогів забезпечує високу якість навчального процесу, адже саме вчителі є носіями інноваційних підходів. Інтеграція міжнародного досвіду, зокрема впровадження STEM-програм, уже продемонструвала позитивні результати у Львівській та Київській областях. Моніторинг якості освіти дозволяє своєчасно коригувати політику: прикладом є зовнішнє незалежне оцінювання, що стало ефективним інструментом оцінки знань. Інвестиції в безпекову інфраструктуру є критичними в умовах війни, адже забезпечують неперервність очного навчання - у 2024 році це підтвердили приклади шкіл Харківщини, які обладнали укриття.

Підтримка студентських стартапів формує навички підприємливості й самозайнятості, що в перспективі зміцнює економічну стабільність країни.

Висновки. Конкурентоздатність випускників закладів освіти України визначається поєднанням економічних чинників, серед яких провідними є рівень фінансування освітньої галузі, модернізація навчальних програм та подолання соціально-економічної нерівності. Війна загострила проблему відтоку людського капіталу, що супроводжується втратами для національної економіки через зниження продуктивності праці й недоотримання податкових надходжень. Недостатнє фінансування освітньої інфраструктури, цифровізації та заходів безпеки стримує якісну підготовку молоді та її адаптацію до вимог ринку праці. Водночас неперервна інноваційна освіта має розглядатися як стратегічний інструмент відбудови, який забезпечує швидке оновлення компетентностей через гнучкі траєкторії навчання, інтеграцію цифрових рішень, розвиток підприємницьких, цифрових і STEM-компетентностей, а також системна перепідготовка дорослих, ветеранів, ВПО та осіб, що змінюють професію. Розгортання екосистем «університет-бізнес-державна» і науково-інноваційних партнерств скоротить розрив між освітою та потребами ринку праці, підвищуючи зайнятість і продуктивність. Оптимізація освітньої політики шляхом збільшення інвестицій, розвитку дуальної форми навчання, залучення міжнародної допомоги в перспективі може створити умови для формування конкурентних переваг випускників. Стратегічне управління фінансуванням освіти та запровадження моделей безперервної інноваційної освіти є визначальною передумовою зміцнення людського капіталу, економічної стійкості та пришвидшення відбудови країни. Подальші дослідження доцільно зосередити на оцінці ефективності механізмів цифрової трансформації освіти та моделюванні впливу міжнародних інвестицій на розвиток конкурентоздатності випускників у довгостроковій перспективі.

Список літератури:

1. Безтелесна Л. І., Либак І. А. Суть та чинники впливу на конкурентоспроможність вищих навчальних закладів. *Економіка та суспільство*. 2017. № 9. С. 145–151.
2. Головач Н. В., Дмитренко Г. А. Підвищення якості трудового потенціалу організацій з врахуванням потреб роботодавця та працівника. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Том 30 (69). № 6. С. 43–48.
3. Becker G. S. Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education. (2nd ed.). New York: National Bureau of Economic Research. 1975. URL: <https://www.nber.org/books-and-chapters/human-capital-theoretical-and-empirical-analysis-special-reference-education-second-edition>
4. Удосконалення фінансування системи освіти України як передумова успішного реформування: монографія. За ред. С. Л. Лондара ; ДНУ «Інститут освітньої аналітики». Київ, 2021. 274 с.
5. Bader S., Oleksiienko A., Mereniuk K. Digitalization of Future Education: Analysis of Risks on the Way and Selection of Mechanisms to Overcome Barriers (Ukrainian Experience). *Futurity Education*. 2022. No. 2(2), P. 21–33. DOI: <https://doi.org/10.57125/FED/2022.10.11.26>.
6. Державна служба статистики України. (2024). *Статистичний звіт: Освітні витрати сімей в Україні* [Електронний ресурс]. Київ: Держстат. Доступно: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_22_u.pdf

7. Аналітичний вісник у сфері освіти й науки: довід. бюл. За наук. ред. М.Л. Ростока; бібліогр. ред. Л.О. Пономаренко ; НАПН України, ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського. Вінниця: ТВОРИ, 2023. Вип. 18. 120 с.

8. Аналітичний звіт за підсумками дослідження стану й аналізу потреб закладів загальної середньої освіти після деокупації / О. Петушкова, Т. Луговська, І. Губеладзе, С. Чуніхіна, В. Діброва. За ред. І. Губеладзе, О. Петушкової. К., 2023. 66 с.

9. UNHCR (2024). *Global Trends: Forced Displacement in 2024*. Geneva: United Nations High Commissioner for Refugees. 90 p.

10. Міністерство освіти і науки України (2023). Звіт про огляд витрат державного бюджету у сфері освіти і науки за 2023 рік [Електронний ресурс]. Київ: МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.pdf>

11. Освіта України в умовах воєнного стану: управління, цифровізація, євроінтеграційні аспекти: збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції (наукове електронне видання), 25 жовт. 2022 р. Київ: ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2022. 360 с.

Yuriy YESAULOV

Economic factors of the competitive graduates formation in the continuous innovative education system in Ukraine

In the context of global competition and rapid technological advancements, graduates of educational institutions must demonstrate a high level of competencies, which largely depends on the financial resources invested in the system of continuous innovative education by both the state and private sector. This issue has become particularly relevant in Ukraine due to the full-scale war, which has led to increased youth migration, brain drain, and financial losses for the economy caused by reduced tax revenues and declining labor productivity. The study analyzes the key economic factors influencing the competitiveness of graduates in the system of continuous innovative education, including the level of state education funding, social inequality, access to further education, regional employment indicators, the quality of secondary education, and the investment attractiveness of different regions. The findings indicate that ensuring financial support for educational infrastructure, adapting curricula to labor market needs through the integration of digital technologies and artificial intelligence, and improving school safety measures are critical for enhancing the quality of youth training within continuous innovative education. Additionally, international grants and budget allocations aimed at improving digitalization, infrastructure, and vocational training programs contribute to strengthening graduates' competitiveness. The paper underscores the necessity of developing financially sound educational policies in the system of continuous innovative education that optimize budget expenditures, ensure sustainable human capital development, and facilitate the successful integration of competitive graduates into the labor market while maximizing economic returns. Furthermore, the war has increased the financial burden on the state budget due to the urgent need to invest in school safety measures, such as shelter construction, which has become an essential aspect of funding continuous innovative education. The research findings highlight the importance of conducting a thorough economic and financial analysis to assess their impact on graduates' competitiveness as a fundamental basis for Ukraine's future labor potential and financial stability.

Keywords: *competitive graduates, educational institutions, education funding, economic factors, labour market, human capital, continuous innovative education system, innovative education, digitalisation.*